

Η ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΓΛΥΠΤΟΥ

ΥΠΟ Μ. ΚΡΟΥΖΕ

ΤΗΝ προαγωγήν τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς ἡμῶν δεόν πάντες ὅσοι διαπνέονται ὑπὸ ἀνθρωπίνου τινος ἰδεώδους νὰ θεωρῶσιν ὡς ὑψιστον καθήκον. Ἡ παραγωγή ἐπὶ οἰκουδῆποτε ἔστω κλάδου τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως καὶ αἰσθήσεως ἐνσαρκούται τὸ πρῶτον ἀληθῶς εἰς αὐτοτελές ἔργον, ὅποτεν ἡ φαντασία σὺν τῇ ἱκανότητι τῆς ἐκδηλώσεως συνενεοῦται πρὸς πλαστικῶς ἀπτήν παράστασιν. Περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πλαστικοῦ πνεύματος ἐπικρατεῖ μεγίστη διάφορα γνώμων, ὅπερ εἶνε καὶ φυσικώτατον, καθόσον πρόκειται περὶ τελικοῦ σκοποῦ οἷος τὸ Καλόν. Οὐδεὶς θὰ δυνήθῃ σοβαρῶς νὰ ἀρνηθῇ τὴν περὶ τούτου ὑπάρχουσαν Βαθυλωρίαν. Δὲν ἐννοοῦμεν πλέον ἀλλήλους. Ἄς ἀναγνῶμεν τῶν ἐν τῷ παγγερμανικῷ Κοινοβουλίῳ συζητήσεων ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου Χάιντσε. Ἐκαστον κόμμα ὠμίλει περὶ καλοῦ ἔχον ὡς βάσιν ἰδίαν αὐτοῦ ἔννοιαν. Ἐπειδὴ ἡ περὶ ὠραιότητος ἀντίληψις εἶνε διάφορος διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ θὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς ἐμῆς ἀντιλήψεως τοῦ ὠραίου καὶ περὶ τῆς ἐμῆς ἐννοίας τῆς πλαστικῆς. Ἀρχομαι μὲ μίαν ἐξομολόγησιν : ἐν τῇ αἰγυπτιακῇ τέχνῃ διαβλέπω τὴν καθαροτάτην πλαστικὴν ἔκφασιν. Πρὸ τοιούτων παραστάσεων ἀκουσίως κλίνομεν τὴν κεφαλὴν καὶ ὅμως εἶνε λίθοι, λίθοι ὁμιλοῦντες ἰδίαν γλῶσσαν. Δὲν εἶνε σχήματα πηλοῦ ἐγγραχθέντα ἐν λίθῳ. Προερχονται ἐκ τοῦ ὑλικοῦ, ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ.

Ἡ ἐκπαίδευσις πρὸς τὸ πλαστικῶς βλέπειν καὶ αἰσθάνεσθαι δεόν ἄλλοθεν νὰ ἔχῃ τὴν ἀφειρημένην αὐτῆς. Παιδιόθεν, πᾶσα διδασκαλία δεόν νὰ εἶνε ἐξάσκησις τοῦ ὄραν. Ἐν πρώτοις θὰ ὑποδείξω τὰ τρωτὰ τῆς διδασκαλίας τῶν κυρίως γλυπτῶν. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον τοῦ γλύπτου εἶνε τοῦ ὑλικοῦ ἡ διάπλασις οὐχὶ δὲ ἡ ἐκ λίθου ἀναπράστασις τῆς Φύσεως. Εἶνε ἐν τούτοις παράδοξον πῶς οἱ γλύπται ἀποφοιτῶσι τῶν Πολυτεχνείων χωρὶς νὰ ἐργασθῶσι τὸ παράπαν μετὰ τὴν σμίλιν. Θὰ ἐγελῶμεν βεβαίως ἀκούοντες, ὅτι ζωγράφος τις οὐδέποτε χειρισθεὶς χρῶμα καὶ χρωστήρα ἔτυχε διπλώματος. Πρὸς ἐκμάθησιν ὁμῶς τῆς λιθοτεχνίας (Steintechnik) ἀπαιτεῖται πολυχρόνιος μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἄσκησις. Τούτο δ' ἐπρεπε νὰ ἀποτελῇ τὴν βάσιν τῆς ὅλης διδασκαλίας καὶ νὰ συμβαδίζῃ μετὰ τὰς ἄλλας σπουδάς. Τὸ πλάττειν καὶ τὸ ἐξεργάζεσθαι ἐν εὐπλάστῳ ὑλικῷ παρεπλάνησεν ἡμᾶς. Πρέπει ἀρχῆθεν, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐμπνεύσεως νὰ ἐργαζώμεθα ἐπὶ λίθου. Πρὸς τοῦτο δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν διὰ τὰ προπλάσματα ἀπαλὸν ἀσβεστόλιθον. Διαφέρει βεβαίως ἐάν ἀρχίσωμεν ἀπὸ τοῦ κορμοῦ ἐπιφέροντες εἰς αὐτὸν ὀλίγον κατ'

ὀλίγον βαθύτητας καὶ σχηματισμοὺς ἢ ἐάν ἀρχίσωμεν ἐκ τοῦ σκελετοῦ. Σιδηροῦς σκελετὸς ἐφ' οὗ σχηματίζονται αἱ διαφοροὶ μορφαὶ (φόρμαι) τοῦ σώματος, ὡς περὶ τὰ ὅσα οἱ μυῶνες, παραπλανᾷ εὐκόλως εἰς τὴν δημιουργίαν πλαστικοῦ ἔργου σφόδρα εὐκάμπτου καὶ ἐλαστικοῦ. Τοῦτο ἀρμόζει μόνον εἰς τὰ ἐκ χαλκοῦ ἔργα. Διαφέρει ὅμως τὸ πρᾶγμα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐκ λίθου ἔργα. Τὸ ὕψος, τὸ ἐκ τῆς ὕλης προερχόμενον, εἶνε ἀρχῆθεν καθωρισμένον. Ἡ ἰσχυρὰ καὶ βαθεῖα ἐντύπωσις ἣν μᾶς προξενοῦσι τὰ γλυπτὰ τῆς ἀρχαίας τέχνης, προέρχεται κυρίως ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου. Ὁ ρυθμὸς τοῦ ἔργου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς στερεότητος ἢ διαφανείας τοῦ λίθου. Ἡ δὲ ποίησις τοῦ λίθου ἐκδηλοῦται ὑπέρποτε εὐγλώττως.

Περὶ τούτου ὅμως οὐδεὶς γίνεται λόγος κατὰ τὴν νῦν ἐν χρήσει μέθοδον. Διαπλάττων τὸ πρόπλασμα μου ἄγνοω ὅπως τὸν λίθον ἐφ' οὗ θὰ λαξέσω αὐτό. Ἐάν θὰ ἔχῃ τὸ χρῶμα, ὅπερ πρὸς στιγμὴν ἐφαντάσθην ἄγνοω, ἐπίσης δὲ ἐάν τὸ μάρμαρον ἔσται πολὺ καθαρόν, ἐάν θὰ εἶνε πολὺ σκληρόν κ. τ. λ. Ἐλπίζω νὰ εὕρω, ὅπερ ποθῶ, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ φέρω εἰς πέρας τὸ πρόπλασμα μου καὶ ἐκλέγω σχήματα, ὅπως ἴσως ἀκατάλληλα διὰ τὸν λίθον, τὸν ὅποιον ἔπειτα εὕρισκω. Βεβαίως οἱ πλεῖστοι γλύπται δὲν φροντίζουν ποσῶς ἐάν θὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἐργασίαν εἰς χαλκὸν ἢ εἰς μάρμαρον, ὀλίγιστοι δ' ἄλλως ἐξ αὐτῶν σκέπτονται γενικῶς περὶ τοῦ μαρμάρου τυγχάνοντες ὅπως ἀδαεὶς τῆς λιθοτεχνίας.

Κατ' οὐδεμίαν μεγάλην περίοδον τῆς γλυπτικῆς ἐξετελέσθησαν μηχανικῶς προπλάσματα ἐπὶ λίθων. Σύμπτωσις εὐτυχῆς διέσωσεν ἡμῖν αἰγυπτιακὸν ἐργαστήριον μετὰ καλλιτεχνικὰ προπλάσματα ἀποκείμενα ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Γυζήρας ἐν Καίρῳ· ἐπίσης κορμὸν ἀγάλματος ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως ἐκ τῆς λαμπροτάτης περιόδου τῆς Ἑλλ. τέχνης. Οὐδὲν στίγμα ἐπ' αὐτῶν διακρίνομεν. Γνωστὸν ἐπίσης τυύχανει, ὅτι καὶ ὁ Μιχαήλ Ἀγγέλως δὲν ἐστιγματίζε δουλικῶς. Πρέπει λοιπὸν νὰ μεριμνήσωμεν, ὅπως μορφώσωμεν γλύπτας καὶ οὐχὶ προπλάστας καλλιτέχνας, οἵτινες μόνον νὰ ἐκτελῶσι τὰς ἐργασίας καὶ νὰ μὴ ἐξαρτῶνται παρ' ἐπιτηδείου ἐργάτου, ὑποκαθιστώντος τὴν ἰδίαν βούλησιν εἰς τὴν τοῦ καλλιτέχνου.

Τὸ πρόγραμμα ὁθεν μᾶς σχολῆς γλυπτικῆς ἔστω :

Σπουδὴ τοῦ ὑλικοῦ καὶ τοῦ ἐκ τούτου ἀπορέοντος ὕφους, ἐκμάθησις τῶν τρόπων τῆς κατεργασίας τῶν σπουδαιότερων ὑλικῶν : τοῦ λίθου, τοῦ ξύλου, τοῦ μετάλλου κ. τ. λ.

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ)

(Ἐπεται τὸ τέλος).

